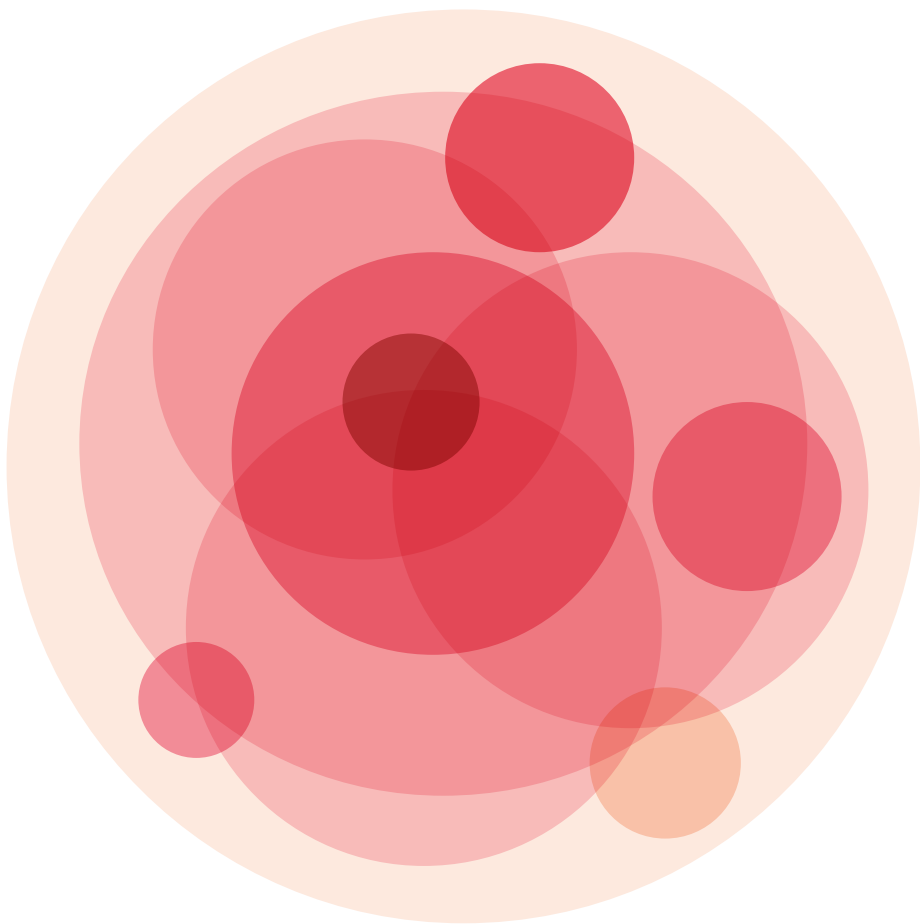

Bröstcancer

– strålreaktioner på huden

Strålbehandling ges till i stort sett alla bröstcancerpatienter efter operation, dels för att försäkra sig om att inga tumörceller blir kvar, dels för att minska risken för att cancer ska komma tillbaka.

Strålbehandling ger oftast inga allvarliga biverkningar och det är ovanligt att behandlingen måste avbrytas på grund av biverkningar. Strålbehandling av bröstet orsakar inte illamående eller håravfall. Däremot är det vanligt att bli extra trött, men det går över efter avslutad behandling.

Faktaundersökning av överläkare Lena Carlsson, verksamhetschef vid Onkologi- och diagnostikcentrum, Länssjukhuset Sundsvall-Härnösand.

Producerad med stöd av Mölnlycke Health Care, 2012.
Text och projektledning: Mix Public Relations. Grafisk form: Narva.

Hudreaktioner drabbar de flesta

Mellan 80 och 90 procent av de kvinnor som strålbehandlas mot sin bröstcancer drabbas av olika hudreaktioner; rodnad, torrhet, hudavflagnig eller klåda. Även kvisslor, blåsor och sår kan förekomma, men det är mindre vanligt.

Mellan 10 och 15 procent av kvinnorna får kraftiga reaktioner med vätskande sår. Om hudsår eller hudavflagnig uppstår görs alltid en individuell bedömning om och när strålbehandlingen ska återupptas.

En del kvinnor får hudreaktioner redan efter första strålbehandlingen, men det vanligaste är att man börjar få besvär och smärta efter två, tre veckor. Sedan kan besvären förvärras successivt för att kulminera under den sista behandlingsveckan eller någon vecka senare.

Ibland kan pigmentförändringar uppkomma och det bestrålade hudområdet bli brunt, men dessa förändringar brukar försvinna efter några månader.

Flera år efter att behandlingen har avslutats kan så kallade telangiektasier uppstå, det vill säga att ytliga blodkärl vidgas och syns som ett rött nät precis under huden.

Gradering av hudreaktioner, RTOG-skalan

Det finns flera skalor för att gradera hudreaktioner. En av de oftast använda är den så kallade RTOG-skalan (Radiation Therapy Oncology Group scoring system for acute radiation morbidity):

RTOG 0:	Ingen synlig reaktion eller klåda
RTOG 1:	Lätt hudrodnad, lindrig värmeökning och stramande känsla i huden. Ibland klåda.
RTOG 2a:	Måttlig till kraftig hudrodnad, ibland med torr avfällning.
RTOG 2b:	Som 2a. Dessutom hudpartier med vätskande avfällning, ödem.
RTOG 3:	Kraftig hudrodnad. Vätskande avfällning mer än 1,5 cm i diameter i hela området.
Grad 4:	Sårbildning, vävnadsdöd och blödande hud.

Det är värt att notera att RTOG-skalan endast ger ett mått på hur skadad huden är och inte återspeglar kvinnans upplevelse av besvären.

Hudreaktioner är vanliga bland kvinnor som strålbehandlas för bröstcancer, och besvären kan variera. Här ett exempel på en strålskada som graderats till 2a på den särskilda RTOG-skalan: Måttlig till kraftig hudrodnad, ibland med torr avfällning.

Riskfaktorer för hudreaktioner vid strålbehandling

Det finns några kända faktorer som ökar risken för kraftiga hudreaktioner:

- Serom efter bröstkirurgi – serom är en ansamling av vätska i skadad vävnad och är den vanligaste komplikationen efter en bröstcanceroperation
- Samtidig behandling med cytostatika
- Samtidig behandling med målsökande cancerläkemedel
- Hög stråldos eller strålbehandling med elektroner
- Hudveck i det bestrålade området
- Rökning
- Övervikt och fetma

Under tiden som behandlingen pågår ska man undvika att sola det bestrålade området, men även efter att behandlingen avslutats ska man vara försiktig i solen.

Mycket att vinna på rökfrihet

Rökning är alltid hälsovådligt, men i ännu högre grad än vanligt när man behandlas för bröstcancer. Forskning har visat att kvinnor som fortsätter att röka under strålbehandlingsperioden löper högre risk att drabbas av allvarliga hudreaktioner. Dessutom förlänger rökning läkningstiden.

Förebyggande och lindrande av strålreaktioner

Det finns idag ingen standardbehandling för förebyggande och/eller lindrande av hudreaktioner vid strålbehandling mot bröstcancer, men baserat på den kliniska erfarenheten och några mindre studier kan man ändå ge några generella råd:

- Undvik att röka under strålbehandlingen.
- Rengör det bestrålade området varje dag med mild tvål och ljummet vatten.
- Var försiktig med deodorant. Om huden inte är sårig kan oparfymerad deodorant användas.
- Använd löst sittande kläder i mjuka material, gärna bomull, utan skavande sömmar eller behåbyglar.

Lindrande och skyddande förband

I många fall kan man minska smärtan med hjälp av förband som skyddar det bestrålade området. Icke-vidhäftande silikonförband kan användas och sitta kvar på huden vid den dagliga strålbehandlingen. Det brukar lindra båda klåda och smärta. Ny forskning har också visat att silikonförband minskar hudreaktionerna med 30 procent.

Svensk uppfinning bakom smärtfria förband

Det är en svensk uppfinning som ligger bakom förbanden där skonsamt mjukt silikon minskar smärta och vävnadsskada vid förbandsbyte.

Uppfinnaren Tomas Fabo har belönats med Stora Teknikpriset för förbanden som fäster på hud, men inte i sår.

Silikonförband minskar
hudreaktionerna med

30%

Silikonförband som får sitta kvar under den dagliga strålbehandlingen kan lindra besvär som klåda och smärta. Förbanden bygger på en svensk uppfinning och fastnar inte i sår.

Salvor och lotioner

Vattenbaserade salvor och lotioner kan också ge viss lindring. En genomgång av tidigare forskningsresultat har visat att det inte verkar spela någon större roll vilken produkt man använder.

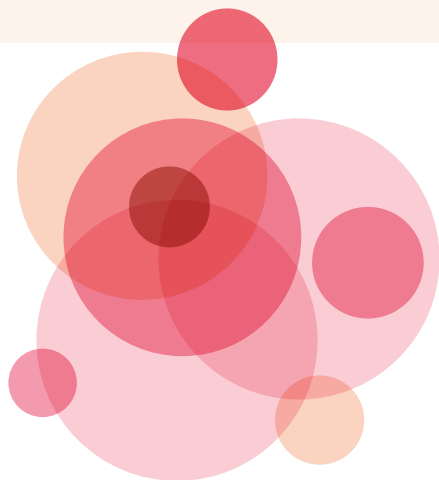
En del kliniker rekommenderar Aloe vera och kamomilleextrakt, men forskningen har inte kunnat påvisa någon positiv effekt av dessa preparat.

Salva med extrakt av ringblomma har visat vissa lovande effekter och undersöks nu mer grundligt.

Hydrokortison eller starkare steroider används ofta för att förebygga och lindra hudreaktioner, men sådana medel tycks inte hjälpa mot smärta, klåda eller sömnbesvär utan bara mot själva rodnaden.

Inom BRO har vi erfarna och utbildade kontaktpersoner som finns till för alla som vill ha och behöver en oberoende samtalspart. Tveka inte att ta kontakt – vi finns i hela landet för att ge dig ett personligt stöd. Ring 08-546 405 30 för information om kontaktpersoner nära dig. Ingen ska behöva kämpa ensam med sin bröstcancer.

Bröstcancerförningarnas Riksorganisation, BRO

E-post: info@bro.org.se

Webbplats: www.bro.se